

## "33-й: голод"

Мені йшов восьмий рік. Я добре пам'ятаю голодну зиму 33 року. Наша сім'я жила тоді в Києві по вулиці Степана Халтурина. Батько працював при домоуправлінні нічником, старший брат - слюсарем на заводі, сестра ходила в школу, мама і я були дома, я в школу ще не ходила. Ми одержували на картки дуже маленький пайок хліба. Пригадую, що були такі дні, коли зовсім не було що їсти. У кухні стояв глечик з кристалевою сіллю. Ми смоктали пласточки солі і запивали водою. Я була найменша і весь час плакала, засинала, пробуджувалась і знову плакала, просила їсти.

Через дорогу, навпроти нашого будинку був хлібний магазин. З нашого вікна було видно, як люди виносять з магазину хліб з довісками, тоді хліб продавали на вагу. Біля магазину стояли діти з надією, що хтось дасть довісочок. Моя мама не могла більше слухати, як я плачу, і послала мене під магазин, але хліба мені ніхто не дав, дуже вже багато було таких, як я. Тепер я розумію, як краялося серце моєї доброї неньки, коли вона бачила мою маленьку постать з простягнутою рукою.

На Жилянській вулиці був молокозавод. Ми ходили туди з сестрою купувати сировотку. Надворі було ще зовсім темно і холодно. Стояла довжелезна черга. Я брала сировотку у графін, а вдень носила той графін на грудях і продавала ту сировотку на стакани перехожим. З того можна було щось заробити. За виручині гроші бігла на ріг вулиці Караваєвської, там збирався маленький базарчик, купити скибочку хліба, яка була така тоненька, що світилася наскрізь. Ще купували ми в аптеці маленькі таблетки "сень-сень." Не знаю для чого вони були призначені, але вони хоч трохи тамували голод. Я ніколи не забуду того "сень-сень".

Очевидцями подій у селах того року ми не були, але чули жахливі речі. Найстрашнішим було чути те, що люди в селах божеволіють з голоду і їдять своїх дітей. У містах давали хоч якийсь маленький пайок, були обіди в заводських і шкільних їдальнях, а в сільських людей забрали все і не давали їм нічого. Люди з сіл йшли в місто і вмирали під мурами. Ми бачили, як підбирали на вулицях мертвих. Одного разу я бачила, як на тротуарі нашої вулиці лежала дівчина. Вона вмирала з голоду. Люди розціплювали їй ножом зуби і вливали суп.

Сільські люди привозили в місто своїх дітей і кидали їх під будинками, щоб їх забрали у приют, бо від родичів дітей не приймали. Одного ранку ми вийшли на вулицю, а на ганку нашого будинку сиділи двоє маленьких дітей. Старшенький хлопчик називався Грицем, а дівчинка була ще зовсім маленька. Моя мама і сусідка відвели тих дітей у приют, що був тоді на Ботанічній вулиці.

У нас була кішка, яку всі дуже любили. Сусідка вкрала її і з'їла. Дорослі розповідали різні страхіття, а дітям снилися жахливі сни. Мені снився часто один і той же сон, що ми з сестрою втікаємо від людей, які хочуть нас зарізати. Я з страху пробуджувалась і не давала нікому спати.

Жили ми з дуже скромного достатку. Продали з дому все, що можна було продати. На день Святого Миколая чоловік із сусіднього будинка покликав тата викинути з кімнати фанерну перегородку. Він недавно одержав ту кімнату. Мої батьки не були

богомільними людьми, але в великі релігійні свята не працювали, дотримувалися дореволюційних традицій.

Але голод - не тітка, тато пішов на роботу. Коли він розбирав перегородку, випала золота монета. Він узяв собі ті гроші, бо ж вони не належали господареві квартири. Хто знає, з якого часу вони там пролежали

Був зимовий холодний день, яскраво світило сонце, блищав сніг. Я була на вулиці і побачила, що йде тато і несе якісь згортки просто в руках. То були продукти, які він купив за золото у торгсині. Тоді були такі магазини. Хто мав золото, той не голодував. Пам'ятаю на столі масло, цукор, а особливо кульок з білою мукою. Як у казці. Батько дав собі слово ніколи не працювати в великі релігійні свята, особливо шанував день Святого Миколая. Ми завжди казали - це таткове свято.

З бідною пополам дотягнули ми до весни. Було вже сухо і тепло. Я сиділа проти сонечка під будинком і побачила маму. Вона йшла і несла в руках, як сонце, великий білий хліб (арнаутку). Тепер не печуть такого великого і гарного хліба.

Несподівано, за одну ніч по всьому місту відкрили хлібні магазини, де їх раніше й не було. У магазинах було повно свіжоспеченого хліба, який продавався дешево і без карточок. Були випадки, коли дуже зголоджені люди наїдалися багато зараз свіжого хліба і вмирали.

Давали якусь норму хліба в одні руки. Ми з мамою знову пішли по хліб. Під магазинами були довгі черги. Люди не товпилися, спокійно стояли один за другим, міліціонер відраховував десять людей і пропускав у магазин. Ті, що купили хліб, виходили, пропускали інших. Я стояла на тротуарі і чекала маму. Якийсь чоловік вишов з великим довіском хліба і давав його мені, але я не взяла, сказала, що зараз мама купить хліба.

Пройшло так багато років, а я й зараз не можу про це все спокійно згадувати. Я плачу. Ми ще раз пережили голодну зиму 42 року в окупованому Києві, але це вже мова про інше. Багато людей мого покоління і моєї долі знають ціну скибочки хліба, шанують його.

З повагою, Пилип'юк Олена Захарівна (вчителька - пенсіонер)  
Моя адреса: 285047  
Івано-Франківська обл.  
Богородчанський р-н.  
с. Старуня